

Au pair-ordningens synlighedsøkonomi

Af Emilie Helene Holm

Au pair-ordningen er en omdiskuteret størrelse, der jævnligt bliver vendt og drejet i de danske medier. Den tese, der oftest bliver udfordret, er hvorvidt au pair-ordningen stadigvæk kan forstås som kulturudveksling, eller om ordningen i højere grad er en vej til billig arbejdskraft. Men i praksis er au pair-ordningens regler og rammer, samt au parens rolle i hjemmet noget, der kontinuerligt forhandles mellem au paren og værtsforældrene. I denne artikel vil jeg udfolde, hvordan særligt synlighed og usynlighed kan spille en vigtig rolle heri.

Vendinger som *“I want them to feel they have a good au pair”* eller *“I do not want them to think they are wasting their money”* optrådte ofte i samtaler med filippinske au pairs under mit specialefeltarbejde i Nordsjælland i 2021. Igennem en periode på otte måneder foretog jeg adskillige interviews med både nuværende og forhenværende au pairs, tilbragte tid med dem i deres lokalområder, samt anvendte diverse online metoder for at få et indblik i de filippinske au pairs liv under deres ophold i Danmark. Denne artikel er baseret på empiri såvel som analytiske bidder herfra. Alle mine informanter er anonymiserede.

Au pair-ordningen er en kompleks størrelse, der indeholder omfattende regler og krav til værtsfamilien og i særdeleshed til au paren. I Danmark er ordningen reguleret af Udlændingeloven. Den juridiske definition af en au pair fremgår som en udlænding, der indtager en familiær stilling i en værtsfamilie og gennem opholdet ønsker at forbedre sine sproglige og faglige kundskaber samt opnå et bedre kendskab til Danmark gennem øget kulturel indsigt. Man kan søge om at blive au pair, hvis man er mellem 18 og 30 år. Som au pair hjælper man til med den daglige husholdning og børnepasning hos værtsfamilien mellem tre til fem timer om dagen, hvilket udgør mellem 15 og 30 timer om ugen. Værtsfamilien skal garantere fri kost og udbetale minimum 4550 kr. per måned i lommepenge (i 2021), samt stille et separat beboelsesrum til rådighed i værtsfamiliens bolig. Herudover gælder en lang

Som au pair i Danmark må man kun udføre pligter i relation til den daglige husholdning og børnepasning hos værtsfamilien. Arbejdstiden kan være mellem 15-30 timer om ugen. Au paren har ret til minimum halvanden fridag om ugen og til at holde fri på officielle danske helligdage. Foto: forfatteren.

række krav og regler, både i forhold til au paren, værtsfamilien, samt hvilke pligter au paren må udføre. Det er vigtigt at understrege, at au parens opholdstilladelse er midlertidig og gives for højst to år, medmindre au paren skifter familie undervejs.

Både indenfor antropologien og den bredere socialvidenskab er au pair-feltet forholdsvis begrænset i omfang og størrelse. Til gengæld er der en lang og bred tradition for at undersøge det lidt bredere felt af både hus- og omsorgsarbejde samt kvindelig migration. Det er her, jeg har hentet inspiration, for selvom au pairs adskiller sig betydeligt fra øvrige hus- og omsorgsarbejdere, så er lighederne store.

Jeg er særligt inspireret af Zuzana Sekeřáková Búriková's arbejde med og tilgang til begreberne synlighed og usynlighed, som hun har givet form siden 2006. Búriková argumenterer for, at usynlighed først og fremmest kan fungere som en kraftfuld metafor for den mangel på rettigheder og beskyttelse, der ofte gør sig gældende for husarbejdere og som opstår i kombinationen af at være migrant og arbejde i hjemmet. Dette gælder særligt husarbejdere, der ikke har opholdstilladelse i det land, de befinder sig i.

På trods af at au parernes virke er ganske lovligt, er deres arbejde usynligt af andre årsager. Au parernes arbejde foregår

På trods af, at au pair-ordningens grundpræmis om kulturudveksling sommetider kan virke overskygget af de daglige pligter, så brugte alle mine informanter en stor del af deres fritid på at tage til København og shoppe, tage til stranden sammen eller at gå i byen. Foto: forfatteren..

som udgangspunkt bag lukkede døre i private hjem og betragtes ikke officielt som arbejde. Denne form for usynlighed medfører eksempelvis en begrænset adgang til fagforeninger og arbejdsrettigheder såsom mindsteløn. Når au pairerne på samme tid opholder sig i Danmark på en midlertidig opholdstilladelse bundet til værtsforældrene uden mulighed for forlængelse, bliver de let mere eller mindre usynlige i samfundet.

Men synlighed og usynlighed spiller også en vigtig rolle i au pairernes hverdag. De indledende vendinger giver et indblik i, hvordan au pairerne ofte har et gennemgribende ønske om, at deres indsats i hjemmet anerkendes af værtsforældrene. Det går også hånd i hånd med frygten for det modsatte. Hvad der skulle vise sig at blive helt centralt under mit feltarbejde er, at denne anerkendelse særligt skabes gennem synlighed.

Den flittige au pair

Au pairernes arbejde foregår oftest i dagtimerne, hvor værtsforældrene er på arbejde. Altså er værtsforældrene sjældent vidne til, at au pairerne arbejder. Konsekvensen heraf kan være, at der ikke bliver kommenteret på au pairernes arbejde, og hvis der gør, er det ofte i kommentarer om, at de har overset eller mangler at gøre noget. Som min informant Joy fremhæver:

“I am thinking to myself like ‘Joy, why are you stressing about what she [værtsmoren] is thinking about you?’ I have this thinking about myself, ‘ah Joy, you really need to let her see that you are working, because if you are working when she is not there, then she will just think that you are not doing anything at her house (...)’”.

Joy's udsagn viser også, hvordan det egentlig ikke handler om, hvorvidt værtsmorens hjem er rent eller ej. Derimod handler det om, at Joy viser sit værd som au pair, hvilket gøres ved kontinuerligt at overbevise hende om, at hun arbejder. Her er arbejdet i sig selv altså ikke tilstrækkeligt. Au pairerne har som oftest en ugentlig plan over pligter, de skal udføre. I flere tilfælde er planerne meget udførlige og detaljerede, og de kan eksempelvis indeholde gentagende opgaver såsom daglig støvsugning. Men som flere af au pairerne påpeger, kan det være svært at se støvet, hvis alle flader tørres af hver eneste dag. Sagt med andre ord, når behovet for rengøring ikke at opstå. Men det påvirker ikke kravet til at pligterne udføres. Her er vi tilbage ved sammenhængen mellem anerkendelse af au pairernes arbejde og synlighed.

De fleste au pairer i Danmark er bosat i Nordsjælland, ofte relativt tæt på hinanden. Det betyder også, at de bruger en stor del af deres fritid sammen. Foto: forfatteren..

Som au pair i Danmark har man en midlertidig opholdstilladelse, der er tidsbegrænset til to år, jo mindre au pairen skifter familie undervejs. Foto: forfatteren.

For at arbejdet kan eksistere, skal det altså ses i udførelsen. Derfor spekulerer Joy i, hvordan hun opnår synlighed og dermed undgår konfrontationer med værtsmoren. Som hun selv beskriver, ændrer arbejdsopgaverne nærmest form fra arbejde til et skuespil, hvor hun gentager rengøringen eller gemmer bestemte opgaver til senere på dagen, når værtsmoren træder ind ad døren. Resultatet af arbejdet er det samme, men idet arbejdet udspiller sig for værtsmorens blik, bliver synligheden skabt.

Det er udbredt blandt au pairesne, at de er nervøse for at virke eller blive mistænkt for at være dovne. Altså kan synlighed og usynlighed forstås som mere end noget man blot 'er' i et givent samfund grundet

en given position, status eller beskæftigelse; det er også handlinger, der kan udføres med forskellige formål. Synlighed og usynlighed er hverken godt eller dårligt i sig selv, men derimod to parametre, der kan kombineres og benyttes til at handle og påvirke, i dette tilfælde, forholdet mellem au pairesne og værtsforældrene. Som Búriková beskriver det, er begreberne synlighed og usynlighed som aktive handlinger tæt forbundne til anerkendelse og agens, og disses modsætninger. Dét at modvirke usynlighed ved at gøre ens arbejde og sig selv som arbejder synlig, kan forstås som et forsøg på at opnå en anerkendelse, hvorimod usynlighed medfører, at au pairesne kan undslippe værtsforældrenes kontrol.

I samtalerne med mine informanter kom vi ofte ind på balancegangen mellem at få anerkendelse for ens arbejde og at undgå kontrol og irettesættelse. Behovet for denne balancering optrådte særligt under coronapandemien, hvor værtsfamilierne i langt de fleste tilfælde arbejdede hjemme. Her tilrettelagde de fleste au pairs deres arbejde nøje efter, hvornår der eksempelvis ikke var nogen til stede i køkkenet eller stuen. Au pairesne har generelt haft et ønske om at gøre rent alene, hvilket både hænger sammen med et hensyn til ikke at forstyrre familien og komme i vejen samt ikke at blive rettet i arbejdet og 'opdaget' i at gøre noget forkert. Heri kan usynlighed spille en vigtig rolle – dette vender jeg tilbage til.

Synlighed og usynlighed bliver på denne måde en del af au pairesnes hverdag, hvor de jonglerer med begge tilstande for at navigere og håndtere relationen til værtsforældrene. Au pairesne befinder sig midt i det, jeg vil betegne som en synlighedsøkonomi, hvor det ikke er arbejdets produkt og resultat, der er i fokus, men derimod synliggørelsen af arbejdet i sig selv. Synlighedsøkonomien repræsenterer ikke et konstant behov for synlighed, men derimod et kontekstuel behov for forskellige former for synlighed og usynlighed. Dette bliver særligt interessant, når der tages højde for de kameraer, der hænger i hjørnerne af hjemmene, au pairesne befinder sig i.

Overvågningskameraets effekt

En dag ringer min informant Maggi til mig, da hun er ude og handle ind til aftensmaden. På et tidspunkt kommer samtalen ind på, at hun skal hjem og ordne vasketøj. Indimellem vaskene planlægger hun at tage en lur på 10 minutter. Jeg spørger, hvorfor hun ikke kan sove lidt længere, og hun svarer, at hun ikke vil have, at værtsforældrene ser hende. Jeg bliver forvirret og spørger, om de tjekker op på hende, hvis hun tager en lur på værelset, men det er ikke det Maggi mener. Hun refererer til de kameraer, der hænger rundt omkring i hjemmet. Hun forklarer, at hvis nu de kan se, at hun ikke har været ovenpå i lang tid, så ved de, at hun er nede på værelset, og det er hun ikke interesseret i.

Det er første gang under mit specialefeltarbejde, jeg bliver opmærksom på, at der er kameraer i mange af au pairesnes hjem, og at de har indflydelse på deres hverdag. Efterfølgende spurgte jeg også Joy ind til, om der er overvågningskameraer i hendes værtsforældres hus, hvortil hun svarede:

"I actually thought that that was a camera over there. But I told myself, no Joy you cannot be fooled. That is a speaker."

Hun refererede til min højtaler i vinduet. Denne umiddelbare reaktion fortæller noget om, at Joy er bevidst om, at der kan være overvågning i de rum, hun træder ind i. Da vi taler videre om det, udfolder Joy en nuance, der gør sig gældende for langt de fleste au pairs, jeg har talt med, nemlig at de udmærket er klar over, at kameraerne ikke umiddelbart er rettet mod dem og

deres arbejde – men på trods af dette, har de stadigvæk en påvirkning, som Joy eksempelvis påpeger:

“My friend told me that those cameras are security cameras, so it will only record if there is a burglar and not on a daily basis (...) But when I know there is a camera, I always really do the things that I need to do because I have this thought that at least if they check the camera, then they will know that I am working, even if they are not around the house. I always have that mindset, but I do not know if they are looking.”

For Joy skaber kameraerne altså en bevidsthed om, at der altid er nogen, der potentielt kan følge med i, hvad hun laver, og om hun arbejder – uanset om det er den egentlige intention. Det handler altså ikke om, hvorvidt au parerne rent faktisk bliver overvåget, men om muligheden for det. Her er det oplagt at drage en parallel til Foucaults analyse af Bentham's Panoptikon, hvor han beskriver synlighed som en fælde, [trap]. Panoptikons fængsel er designet som en rund bygning, hvor alle celler har store vinduespartier indadtil. I midten af fængslet sidder en vagt, der har mulighed for at kigge ind i samtlige celler. Vagten sidder i mørke, men cellerne er oplyste. Hvorvidt der står en vagt i tårnet, er uvist for de indsatte, men de ved, at der er en mulighed for det. Ifølge Foucault er Panoptikons store effekt, at overvågningen forbliver permanent i sin virkning, uanset om der er nogen, der kigger med eller ej, hvilket sikrer en automatisk funktion af magt. Altså vil fangerne i dette tilfælde justere deres handlemåde, så det stemmer overens med de regler, vagten håndhæver. På trods af at værtsfamiliernes intention med kameraerne formodentlig ikke er overvågning af au parerne, er pointen med denne reference til Foucault, at det for nogle au pairs skaber en form for mini-Panoptikon i hjemmet, hvor de aldrig ved, om der er nogen, der kigger med, når de bevæger sig rundt i hjemmet.

Der er generelt en åbenhed omkring kameraerne fra værtsforældrenes side. Mange af au parerne bliver informeret om, at kameraerne er installeret af sikkerhedsmæssige årsager, og at det altså ikke er forbundet med au parernes arbejde. I et enkelt tilfælde havde en au pair selv adgang til kameraerne via en app på sin telefon, hvor hun kunne slukke og tænde kameraerne. Men der er også tilfælde, hvor det lader til, at kameraerne kan have en dobbelt funktion, og de ikke blot bruges som sikkerhedsovervågning, men også til at holde øje med au parerne. Det er fortællinger, oplevelser og mistanke om dette, der er med til at skabe en konstant bevidsthed om kameraerne hos mange af au parerne.

Det er særligt fortællinger fra andre au pairs, som har oplevet, at værtsfamilien kigger med, der skaber en mistanke om at blive overvåget. I nogle tilfælde var mine informanter usikre på, hvorvidt der var overvågningskameraer i deres hjem, men de havde en formodning om det. På den måde bliver der skabt en form for kollektiv erfaring og fortælling, der ender med at

forstærke kameraernes effekt. I Panoptikon er intentionen bag arkitekturen i overensstemmelse med udfaldet, men det samme gør sig ikke nødvendigvis gældende for kameraerne i værtsfamiliernes hjem, hvor der meget vel kan være et misforhold mellem intention og effekt.

Kameraet som bevisbyrde

Da kameraerne ikke umiddelbart er til for at overvåge au parerne, har ingen af mine informanter haft lyst til at konfrontere værtsforældrene eller endda fundet en sådan konfrontation berettiget. For hvor eksempelvis *'nanny cams'* er direkte rettet mod barnepigen, er kameraerne i værtsforældrenes hjem rettet mod potentielle indbrudstyre. Den manglende konfrontation skyldes ikke, at au parerne ikke konfronterer deres værtsforældre generelt. Men hvordan siger man fra over for kameraer, hvor man ikke umiddelbart er målet for linsen? Det lader til, at mange af au parerne i stedet tilpasser sig, deler erfaringer med hinanden og forsøger at vende kameraerne til egen fordel.

Flere af mine informanter har berettet om, at det kan være svært for dem at afgøre, hvornår noget er en pligt og altså en del af husførelsen, der tæller med i 30 timer. Et eksempel kunne være at lege med værtsbørnene, er det arbejde eller er det en naturlig del af at være en del af en familie? Foto: forfatteren.

Kameraerne skaber nemlig også et potentiale for synlighed og usynlighed. Synlighed kan vendes til en fordel, som eksempelvis ses, når nogle af au parnerne taler om, at kameraerne dokumenterer, at de rent faktisk arbejder eller ikke gør noget forkert. Kameraerne fungerer altså som en bevisbyrde og en form for skjold mod eventuelle konfrontationer. Au parnerne bruger egne og kollektive erfaringer som et kritisk indblik i værtsforældrenes krav og ønsker og forsøger at efterleve dette foran kameraernes linser. Hertil bruger au parnerne også kameraerne til at *'performe'* usynlighed. Det gøres ved at udføre formodentlig uønsket opførsel væk fra kameraets linse, eksempelvis at tjekke sin telefon på badeværelset. Både ved synlighed og usynlighed skaber kameraerne den perfekte scene for det skuespil, Joy indledningsvist omtalte.

Foran kameraerne kan au parnerne performe rollen som den gode au pair. Uanset om der er publikum eller ej, giver denne optræden en effekt for au parnerne. Usynlighed og synlighed bliver altså handlinger, hvor au parnerne kan indrette sig og undgå konfrontationer. På samme tid kan det bruges aktivt til at positionere sig i familien som en form for indirekte forhandling, der bliver en måde at finde fodfæste i au pair-ordningen.

Når usynlighed sikrer kernefamiliens eksklusivitet

Dét at blive overvåget på arbejdet er ikke særegent for au pairs, men der er nogle særlige karakteristika forbundet til overvågning i hjemmet, da au pairs er i hjemmet de fleste af døgnets timer og dermed er subjekter for konstant overvågning. Derfor har bevidstheden om kameraerne ikke blot en disciplinerende effekt på deres arbejde og arbejdsplads, men også på deres væren i hjemmet. Det betyder også, at der er en mulighed for, at au parnerne korregerer deres adfærd, hver gang de opholder sig i huset. Alle de au pairs, jeg har talt med, har et værelse, de kan trække sig tilbage til, hvor der ikke er kameraer. Men der er ofte installeret kameraer ved alle indgange til husene, hvilket også betyder, at det kan være svært at have gæster på besøg, uden at værtsforældrene potentielt opdager det. For Joy indebærer det, at hun altid informerer værtsmoren, når hun får gæster på besøg. Ydermere betyder det både for Joy og de fleste andre au pairs, at de aldrig har kæresten på besøg, fordi de oplever det som grænseoverskridende at involvere værtsforældrene i deres datingliv.

Da jeg spørger Joy om, hvorvidt hun føler sig hjemme hos sin værtsmoder, svarer hun:

“(...) I cannot act like myself to her (...) For sure you know me being so loud and chit chatty. But when I am home, I am like on mute. It is because I do not really have a close relationship with my host mom (...) I can

only relax when the kids are at school, and she is at work. Then I can just play loud music and do the cleaning, but when I know that in 30 minutes, she is home, then I will be thoughtful of my actions.”

Joy forklarer, at distancen i forholdet til værtsmoren gør det svært for hende at slappe af. Den manglende intimitet i relationen skaber en anspændthed, som fører til, at Joy trækker sig tilbage. Hun kan ikke joke, grine og tale højt, som hun ellers plejer at gøre. I stedet forsøger hun at tilpasse sig ved at ændre væremåde.

Som Joy selv beskriver det, overvejer hun alle sine handlinger. Det er ligeledes interessant, hvor hurtigt hun leder spørgsmålet om, hvorvidt hun føler sig hjemme, over til spørgsmålet om, hvordan det påvirker hendes arbejde. De handlinger, der bliver rettet og tilpasset, er ikke blot hvordan, hvor hurtigt og hvor ofte, man gør rent, men også hvordan man er i sit eget hjem. Det at være en god au pair handler nemlig om mere end bare det at være en god, produktiv og synlig arbejder. Det handler også om at være et godt medlem af en husstand, hvilket for au parnerne i højere grad er forbundet med usynlighed end synlighed, hvilket netop også er en pointe Burikova arbejder med.

En anden måde, hvorpå au parnerne har usynliggjort tilstedeværelsen i hjemmet, har været ved at minimere lugte. Flere af au parnerne har mødt kommentarer om, at deres mad lugter, hvilket har skabt gener for værtsforældrene. Hvor rengøringsstandarder, forventninger og kameraer er forbundet med vekslende synliggørelse og usynliggørelse af arbejdet, er lugte, lyde, jokes og tilstedeværelse forbundet med en mere eller mindre konsekvent usynliggørelse af au parneren som familiemedlem. Hvor disciplineringen er forbundet med det at være en god au pair, er der noget andet på spil, når det kommer til at være et godt familiemedlem. Dette hænger i høj grad sammen med den grundlæggende asymmetri og ulighed, der er til stede i au pair-ordningens fundament og i relationen mellem værtsforældrene og au parneren. Det at være en god au pair i en dansk familie er lig med at komme så lidt i vejen for kernefamilien som mulig – at være så usynlig som muligt.

Anvendelsen af synlighed og usynlighed bliver altså en måde at fremhæve og nedtone aspekter angående henholdsvis arbejdet og familielivet, og derved tilpasse sig en forestilling om værtsfamiliens blik, samt ønsker og krav om den gode au pair. Det kan forstås som en form for indirekte påvirkning og forhandling af relationen, hvor arbejdet synliggøres, og au parnerens intimitet i hjemmet usynliggøres. På en og samme tid bliver deres rolle som husarbejdere forstærket i takt med, at arbejdet fremhæves, og rollen som au pair nedtones, fordi deres intime liv usynliggøres.

Opsummering

Indledningsvis påpegede jeg, at au pair-ordningen kontinuerligt forhandles og afstemmes mellem au pair'en og værtsforældrene. Forhandlingen udfolder sig i det intime felt hjemmet udgør og er influeret af talrige faktorer; magtforhold, følelser, forventninger og forpligtelser. I denne artikel har jeg forsøgt at udfolde, hvordan au pair'erne navigerer heri og håndterer forventninger gennem en synlighedsøkonomi, hvor arbejdet fremhæves, og det intime og personlige nedtones.

Forslag til videre læsning

Dalgas, K. M. (2014). *Au Pair Trajectories: Family Relations, Self-Making and Migratory Endeavors among Filipinas in Denmark*. University of Copenhagen.

Ehrenreich, B. & Hochschild, A. R. (2004). *Global Woman: Nannies, Maids, and Sex Workers in the New Economy*. First Holt paperbacks edition. A Holt Paperback.

Parreñas, R. S. (2021). *Unfree: migrant domestic work in Arab states*. Stanford University Press.

Om forfatteren

Emilie Helene Holm er kandidat fra Institut for Antropologi på Københavns Universitet. Hendes forskningsinteresser er køn, arbejde, migration og global ulighed. På nuværende tidspunkt arbejder hun som programkoordinator i afdelingen Eastern Europe and Global Response hos International Media Support.

ESSAY

Tryllebundet af AI

Af Jacob Mohr Jensen

Med den hastige udvikling og indoptagelse af kunstig intelligens er vi trådt ind i et nyt kapitel af den teknologiske acceleration. Det nye kapitel er karakteriseret af, at maskiner løser opgaver på måder, som spejler menneskelige træk, og kunstig intelligens bliver måske klogere på os end omvendt. Skillelinjen mellem menneske og maskine er i visse tilfælde papirtynd, og det tvinger os til at reflektere over, hvad der gør os særligt menneskelige.

For omtrent et århundrede siden iagttog den tyske sociolog, Max Weber, at den moderniserede verden var i fuld færd med at blive "affortryllet". Hvor religion førhen var den primære kilde til svar på de største og mest abstrakte spørgsmål, spåede Weber, at rationalisering og teknologien ville overtage denne funktion. Weber fik sandsynligt mere ret end han anede hvad den teknologiske acceleration angik. Men måske er det værd at sætte betegnelsen om en affortryllelse under nutidig lup.

Magisk realisme

Affortryllelse antyder forståelse eller i det mindste gennemsigtighed af alle mellemregningerne i hvordan tingene hænger sammen og fungerer. Imidlertid er *Artificial Intelligence* (AI) – kunstig intelligens – som i øjeblikket er på alles læber, gået fra at være et teoretisk begreb til pludselig at være et særdeles praktisk værktøj, hvis anvendelsesmuligheder og potentialer synes uendelige. AI er et resultat af en hyper-rationalisering, som giver avancerede svar og løsninger på ikke-tekniske forespørgsler. Netop denne enestående praktiske anvendelighed gør, at vi er stortset blinde for eller sågar ligeglade med *hvordan* det fungerer, fordi vi undertiden er blæst bagover, hvor effektivt det virker og hvor godt AI forstår os og vores behov. Med afsæt i AI som teknologiens nye spydspids kan man måske i stedet tale om at en 'genfortryllelse' er ved at tage form, ikke i rationaliseringens fravær, men dens stigende kompleksitet, som ikke længere er religionens diametrale modsætning.